

Druhé vydání VI. svazku komentáře občanského zákoníku reaguje na výkladové posuny a upřesnění z judikatury v oblasti náhrady škody

Nejzásadnější rozhodnutí v oblasti náhrady majetkové a nemajetkové újmy, Metodiku Nejvyššího soudu k náhradě ublížení na zdraví nebo přelomové ustanovení o omezení smluvní limitace okomentoval spoluautor komentáře Jiří Hrádek.

K jakým největším změnám došlo v této části občanského zákoníku od počátku jeho účinnosti v roce 2014?

O legislativních změnách v této části občanského zákoníku nemůžeme hovořit, neboť žádná z provedených novel se závazků z deliktů nedotkla. Co však neproběhlo legislativně, nastalo judikatorně, tedy na základě rozhodování soudů, a to zejména Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Tím, jak přibývají případy řešené již podle současné úpravy totiž zejména Nejvyšší soud krok za krokem upřesňuje výklad jednotlivých ustanovení Hlavy III. anebo témat úzce spojených s náhradou škody, jako je promlčení.

Příkladem může být rozhodnutí Nejvyššího soudu o podmínkách stanovení výše skutečné škody, o rozhodných okolnostech pro náhradu škody anebo široká rozhodovací praxe soudů k náhradě nemajetkové újmy, a to ve vztahu k přímým poškozeným nebo sekundárním obětem. Zásadním rozhodnutím ve vztahu k nemajetkové újmě specifikované v § 2958 je rozhodnutí 25 Cdo 2245/2017 a 25 Cdo 2635/2018, ve kterých Nejvyšší soud potvrdil tzv. další nemajetkovou újmu jako novou kategorii nároku náhrady za újmu na zdraví. Nesmíme pak ani zapomínat na stále konkrétnější judikaturu k otázce počátku a běhu promlčení práv na náhradu škody, jako je např. rozhodnutí z poslední doby ve věci 25 Cdo 1752/2019, kdy soud určil počátek běhu promlčecí lhůty v případě série článků v bulvárním časopisu.

Nový občanský zákoník zavedl odpovědnost k náhradě škody za porušení mimosmluvní povinnosti a také odpovědnost za porušení smlouvy. Jak se na tuto změnu díváte po několika letech účinnosti této úpravy?

Změna je to racionální a stále více se potvrzuje, že je správná. Odchylná úprava pro závazky z porušení smlouvy a porušení zákonné povinnosti je jednak logickým vyústěním debat o opuštění náhrady škody na základě generální klauzule, zejména však reflektuje příklonění se, byť ne bezvýhradně, k německé právní úpravě obsažené v BGB. Samozřejmě lze kritizovat, že např. ustanovení § 2913 není obsaženo v jiné části závazkového práva, jako je tomu v Německu, ale právě to je nyní úkolem pro soudy a právní vědu, aby se vypořádaly s výkladem, do jaké míry je úprava propojená.

Pokud jde o rozlišování mezi porušením smluvní a mimosmluvní povinnosti, je třeba si uvědomit, že základ nároku je diametrálně odlišný. Porušení zákonné povinnosti je totiž založeno na zcela jiných

předpokladech a povinnostech péče, než je tomu u smluvního vztahu, kde mezi stranami existuje úzký vztah založený na vzájemných jednáních a kde tedy škůdce stíhá daleko širší povinnost k náhradě škody.

Vedle již výše uvedeného lze namítat, že povinnost k náhradě škody vzniklá porušením smlouvy nemusela být pojímána jako odpovědnost objektivní, tedy bez ohledu na zavinění. Pro mnohé škůdce totiž není jednoduché dovolat se liberačního důvodu založeného na § 2913, z hlediska poškozeného je ale taková odpovědnost nepodstatně výhodnější. Na druhou stranu je ale dobře, že když se zákonodárce přiklonil k takové úpravě, že ji nedefragmentoval na určité okruhy případů nebo osob a ponechal přístup jednotný pro jakékoliv porušení smlouvy.

Současná úprava deliktů odpovědnosti pak bezesporu odráží moderní trendy v případech náhrady škody, což se projevuje např. v problematice náhrady čisté ekonomické újmy nebo vymezení případů porušení ochranné normy. Právě tyto aspekty je třeba velmi ocenit, byť pro veřejnost není pochopení nové úpravy úplně jednoduché. Pokud si chceme představit jednoznačný příklad, podívejme se např. na škodu vzniklou dopravcům ucpáním Suezského průplavu.

Která soudní rozhodnutí z oblasti náhrady majetkové a nemajetkové újmy považujete za nejzásadnější? Z jakých důvodů?

Jednoznačně největší dynamiku mají rozhodnutí k náhradě nemajetkové újmy, ale zásadní jsou i rozhodnutí, které precizují stanovení výši a podmínky náhrady škody.

Pokud bych měl jmenovat alespoň některá rozhodnutí konkrétně, v určité by se jednalo o rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 956/2019, ve kterém soud stanovil, že pro výpočet náhrady škody nejsou rozhodné jen okolnosti v místě vzniku škody, ale též fakta, kde poškozený trvale žije a jakou škodu fakticky pociťuje. Státní občanství a bydliště poškozeného vlastníka vozidla, jemuž za škodu odpovídá osoba povinná k náhradě škody, je podstatnou okolností rozhodnou pro stanovení výše náhrady škody. Toto rozhodnutí tak jednoznačně umožňuje poskytnout takovou náhradu škody, kterou jsme s ohledem na naše vlastní okolnosti utrpěli, a nikoliv stanovit pouze teoretickou hodnotu.

Obdobným případem je 25 Cdo 2782/2017, kde Nejvyšší soud řešil, zda v případě poškození automobilu má poškozený podle občanského zákoníku kromě nároku na náhradu nákladů na opravu vozidla také nárok na náhradu poklesu obvyklé ceny opraveného vozu. Je správné, že soud dospěl k závěru, že jestliže se po provedené opravě hodnota vozidla nedostala na úroveň původní obvyklé ceny, je zde stále majetková újma poškozeného, způsobená na vozidle, a to v rozsahu rozdílu mezi obvyklou cenou vozidla před poškozením a obvyklou cenou vozidla po opravě. Kdo jednou prodával automobil, jistě dopad tohoto judikátu ocení.

Z hlediska náhrady nemajetkové újmy pak vidím jako rozhodný případ rozsudek 4 Tdo 1402/2015, označovaný jako „Kopretina“, ve kterém se Nejvyšší soud vyjadřoval k výši odškodnění, které má být poskytnuto sekundární oběti dle § 2959, který žádná konkrétní kritéria neobsahuje. Soud dovodil, že výše náhrady by se měla odvíjet v částce mezi 240 000–500 000 Kč, a to pro skupinu osob nejvíce postižených, jako jsou rodiče, děti a manželé. Navazuje na něj pak ještě zásadnější rozsudek Nejvyššího soudu 25 Cdo 894/2018, které výši satisfakce váže na dvacetinásobek průměrného příjmu a opět shrnuje kritéria pro přiznání.

Významný je i rozsudek Nejvyššího soudu 25 Cdo 3111/2018, kdy soud řešil, jaké jsou podmínky zvýšení náhrady dle § 2957 u sekundárních obětí. Podle závěru soudu § 2959 OZ nevylučuje výjimečné zvýšení základní částky o více než desítky procent v případě existence okolností zvláštního zřetele hodných ve smyslu § 2957, jako tomu bylo v případě zavražděné maminky dvou dětí. Byť se jedná o velmi citlivé téma, dopad neštěstí jedné osoby do životů osob blízkých může být naprosto

zásadní a je dobře, že Nejvyšší soud umožňuje náhradu v reálné částce.

Posledním případem, na který bych určitě poukázal je, rozhodnutí z prosince loňského roku, kdy soud posuzoval spíše teoretickou otázku účelu satisfakce, avšak s velmi zásadním dopadem. V případě 25 Cdo 1004/2020 Nejvyšší soud dovedl, že přiměřené zadostiučinění bylo být stanoveno tak, aby jednoznačně převažovala funkce satisfakční. Preventivně-sankční funkci peněžité náhrady nemajetkové újmy za neoprávněný zásah do osobnostních práv sice nelze zásadně vylučovat, uplatní se však pouze v rámci primární funkce kompenzačně-satisfakční. Toto rozhodnutí, byť na první pohled chránící např. bulvární noviny, je dogmaticky správné a nastavuje konkrétnější pravidla, jak stanovovat náhradu při zásahu do osobnosti.

Ustanovení § 2898 o omezení smluvní limitace náhrady škody je svým charakterem převratným ustanovením v českém občanském právu. V čem konkrétně?

Již původní občanský i obchodní zákoníky byly pod palbou kritiky, že neumožňovaly limitaci náhrady škody. Ke konci účinnosti obchodního zákoníku sice došlo k přijetí odchylné úpravy, ale to již byla koncepce současného občanského zákoníku hotová. Lze tak určitě říct, že ustanovení § 2898 představuje revoluci v českém deliktním právu, neboť vychází vstřícně požadavkům praxe, která vždy zákaz limitace chápala jako velmi necitlivý přístup a snažila se jej obcházet omezením na základě jiných právních institutů.

Jsem přesvědčený, že možnost vyloučit nebo omezit právo na náhradu škody před vznikem škodné události je přirozeným projevem dispozitivnosti úpravy, na které je občanský zákoník založen, a že zákaz takového ujednání přesně reflektuje požadavky spravedlnosti - ochranu slabší smluvní strany, ochranu přirozených práv člověka a konečně jednání, které nemá být chráněno. Musíme si přiznat, že i sousední právní řády tyto případy chápou jako limit smluvní svobody a být výjimkou nebylo dlouhodobě udržitelné.

Jedním z nových prvků v oblasti náhrady ublížení za zdraví je Metodika Nejvyššího soudu. Jak se její používání projevilo v praxi a v čem spočívá největší rozdíl proti předchozí úpravě? Jakým způsobem se stanovuje výše náhrady?

Hned na úvod odpovědi na tuto otázku je třeba důrazně připomenout, že Metodika není legislativním aktem, ale návodem, jak by soudy měly rozhodovat v zájmu spravedlnosti. Zejména s ohledem na náhradu nemajetkové újmy totiž musí platit, že ve smyslu § 13 odškodnění musí být ve shodných případech poskytováno v podobné úrovni.

V praxi se ukázalo, že vznik Metodiky byl správným počinem Nejvyššího soudu, neboť v případě, kdy došlo k zrušení původní vyhlášky č. [440/2001](#) Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění došlo k vytvoření vakua, kdy by mohlo dojít k poměrně zásadnímu rozptylu do té doby v zásadě konstantní judikatury.

Co se stanovování výše náhrady týče, stanovování výše náhrad v případech utrpění bolesti je založeno na klasifikaci bolestivých stavů podle postižení jednotlivých orgánů či částí těla a vyjadřující míru bolesti jako tělesného a duševního strádání v souvislosti se zásahem do zdraví. Pro zjištění výsledné hodnoty se sčítají body z jednotlivých bolestivých stavů a v jejich rámci i z jednotlivých položek. Výše náhrady pak může být upravena v závislosti na komplikovanosti zdravotního stavu, který vyžaduje náročnější způsob léčby ve vztahu k položkám, jichž se komplikace týká, jestliže základní ohodnocení dostatečně nevystihuje závažnost újmy. Základem pro stanovení částky, kterou poškozený obdrží za bolest, je jedno procento hrubé měsíční nominální mzdy v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž vznikl nárok/vznikla bolest na jeden bod ohodnocení. V současnosti tedy cca 260 Kč.

Je nutné připomenout, že případné další obtíže, které přesahují obvyklý diskomfort léčby a obtíží s tím spojených představují další nemajetkovou újmu podle § 2958. Odkázal bych přitom na rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 2635/2018.

U ztížení společenského uplatnění byl vytvořen systém, který vedle lékařského zatřídění újmy dle Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví vypracované Světovou zdravotnickou organizací (WHO) zohledňuje nejen rozsah postižení ve vztahu k průměrnému poškozenému, ale zejména pak s přihlédnutím k individuálním odlišnostem každého jednotlivého případu. Díky tomuto přístupu může k hodnocení trvalých následků dojít teprve poté, co se zdravotní stav relativně ustálí. Výchozí částka při 100% vyřazení ze všech sfér společenského života je soudem doporučena jako 400násobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, tj. kdy je možno přistoupit k vyčíslení náhrady. V současnosti tedy cca 11 mil. Kč.

Dochází k výkladovým nejasnostem při náhradě škody v případě přepravy věci?

V tomto směru je odpovědnost za škodu při přepravě věci třeba vnímat jako ustanovení speciální, které neumožňuje nijak zásadní aplikaci obecných ustanovení o náhradě škody. Navíc pak detailní úprava je přenechána přepravním řádům, které tuto speciální úpravu doplňují.

Opomíjenou skutečností ale je, že dopravce bude odpovídat nejen za zničení zásilky, ale i za její zpoždění, přičemž tato úprava se pak řídí obecnou úpravou odpovědnosti.

Pokud se Vaší otázky týče, poměrně zásadním výkladovým problémem je nemožnost ujednání stran o omezení odpovědnosti dopravce za škodu na zásilce. Z textu ustanovení § 2566 odst. 4 explicitně vyplývá jen zákaz ujednání stran, přičemž i důvodová zpráva hovoří o tom, že případné omezení v rámci přepravních řádů by mohla být zachována. Je těžké hovořit kategoricky o přiklonění se k jedné nebo k druhé možnosti, ale ze spojení s § 2580 podle mne lze dovodit, že omezení v přepravním řádu by bylo možné.

Dalším významným tématem je, zda se při stanovení výše škody uplatní i ustanovení § 2969 odst. 2, které zakládá náhradu tzv. ceny obliby. V tomto směru lze již učinit kategoričtější závěr, že ano.

JUDr. Jiří Hrádek, Ph.D., LL.M. – advokát, Centrum právní komparatistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

2. vydání komentáře VI. svazku komentáře občanského zákoníku je nedílnou součástí [ASPI specializace Občanské právo hmotné a procesní](#)

Komentář si můžete také objednat v našem ehopu jako [tištěnou knihu nebo E-knihu](#)

Další články:

- [Prémiový rezidenční komplex Bakers Court přináší na realitní trh komfortní bydlení s 5* službami](#)
- [Festival jako prestižní teambuilding](#)
- [Spojení Generali České a Právní ochrany D.A.S. přináší první výhodu: navýšení pojistného limitu na 5 milionů](#)
- [Kultura jako prestižní benefit: Proč by právní firmy měly sázet na „inteligentní zážitky“? Rozhovor s JUDr. Martinou Jankovskou](#)
- [Wolters Kluwer uvádí na český trh AI právní pracovní prostor Libra s integrovaným obsahem ASPI](#)
- [Jak ušetřit na energiích, aniž byste porušili zákon](#)
- [SLUTO DAŇOVÁ & ÚČETNÍ firma roku 2025: Kdo se letos zařadil mezi špičky oboru?](#)
- [Novela stavebního zákona, transparentní odměňování a AI v právní praxi: zveme na odborné konference Wolters Kluwer](#)
- [Zásady a principy soukromého práva jako základ moderní právní praxe. Proč má studium LLM smysl nejen pro právníky](#)
- [Kmenové listy v s.r.o. – právní rámec, převod a praktické dopady](#)
- [Executive LLM: Prestižní milník pro právní profesionály. Business Institut otevírá jarní cyklus již 1. března](#)